

การพัฒนาเนื้อหาข้อมูลบรรณานุกรมงานวิจัยจากการสืบค้นโอแพค : โครงการทดลอง  
ฐานข้อมูลสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

The Development of Research Bibliographic Records from Web OPACs : A Pilot  
Project of Library and Information Science Bibliographic Database

สุธรรม อูมาแสงทองกุล

Sutham Umasangtongkul

สำนักสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษารายละเอียดทางเทคนิควิธีในกระบวนการจัดการ  
เนื้อหาข้อมูลบรรณานุกรมในระบบฐานข้อมูล (2) เพื่อรวบรวมบรรณานุกรมและสร้างฐานข้อมูล  
วิทยานิพนธ์และรายงานการวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์ และ (3) เพื่อประเมินฐานข้อมูลที่สร้าง  
ขึ้นโดยวิเคราะห์สถิติของข้อมูลรายการบรรณานุกรมในฐานข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูล  
ประชากรคือรายการบรรณานุกรมจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 25 แห่ง และฐานข้อมูลที่เป็น  
แหล่งรวมข้อมูล อีก 2 แห่ง เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรม CDS/ISIS, Elib, Qedit สถิติที่ใช้คือ ค่า  
ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การสร้างฐานข้อมูลชื่อ LIS บริการ ณ เว็บไซต์ <http://202.28.109.101/elib/lis.htm>  
ประกอบด้วยวิทยานิพนธ์ 1,992 รายชื่อ รายงานการวิจัย 1,066 รายชื่อ รวม 3,058 รายชื่อ ผลงาน  
สาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง 6,285 รายชื่อ เว็บไซต์ฐานข้อมูล 362 รายชื่อ และอื่นๆ รวมทั้งสิ้น 12,353  
รายชื่อ และบัญชีคำหัวเรื่องบรรณารักษศาสตร์แบบศัพท์สัมพันธ์ 410 ชุดคำ

2. การรวบรวมบรรณานุกรมและสร้างฐานข้อมูลใช้แนวทางการควบคุมทางบรรณานุกรม  
ที่แบ่งเป็นช่วงวางแผน 9 ข้อ และช่วงดำเนินการ 9 ข้อ แล้วออกแบบขั้นตอนปฏิบัติงานจริงโดยสรุป  
คือ (1) สืบค้นโปรแกรมโอแพคห้องสมุดต่างๆ (2) ตรวจสอบข้อมูลที่สืบค้นกับฐานข้อมูลว่าไม่  
ซ้ำซ้อน (3) นำเข้าข้อมูลในรูปแบบ MARC format ไปไว้ในโปรแกรมบรรณาธิกรข้อมูล Qedit  
จัดรูปแบบข้อมูล และบรรณาธิกรข้อมูลเบื้องต้น (4) ถ่ายโอนข้อมูลโปรแกรม CDS/ISIS และ

บรรณาธิกร 3 ลักษณะคือรายระเบียบน ทุกระเบียนในภาพรวม และรายกลุ่มตามเงื่อนไข (5) ถ่ายโอนข้อมูลเป็นรูปแบบมาตรฐาน ISO-2709 เข้าโปรแกรม Elib บริการสืบค้นบนเว็บ

ในการศึกษาได้ความรู้เทคนิควิธีหลายประการในด้าน (1) การสืบค้นเพื่อรวบรวมข้อมูล (2) การสร้างระเบียบนฐานข้อมูล (3) การบรรณาธิกรข้อมูล และพบปัญหาในด้าน (1) แหล่งบริการสืบค้นสารสนเทศ (2) ระบบบรรณานุกรม (3) โปรแกรมระบบงานห้องสมุด

3. การประเมินฐานข้อมูลที่สร้างขึ้น โดยวิเคราะห์สถิติของข้อมูลรายการบรรณานุกรมในฐานข้อมูล 4 ด้านคือ (1) ความครอบคลุมเอกสาร (coverage) วัดจากจำนวนรายชื่อเอกสาร ดังจำนวนที่เสนอข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผลลัพธ์การค้นคืนวิทยานิพนธ์กับฐานข้อมูลบรรณานุกรมห้องสมุดต่างๆ พบว่ามีข้อมูลมากกว่า 1.56 เท่า และเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลระบบจัดเก็บเอกสารในรูปอิเล็กทรอนิกส์ หรือฐานข้อมูล TDC ของ ThaiLIS พบว่ามีข้อมูลมากกว่า 2.16 เท่า (2) ความสามารถในการค้นคืนข้อมูล (retrievability) วัดจากจำนวนคำบรรณานุกรมที่ผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง พบว่ามีจำนวนเฉลี่ย 2.66, 1.65, และ 4.04 รายการ : 1 ชื่อเรื่อง รวมบรรณานุกรมทั้งสามมีค่าเฉลี่ย 8.35 รายการ : 1 ชื่อเรื่อง (3) ความสมบูรณ์ของรายการบรรณานุกรมที่จะช่วยผู้ใช้ประเมินเอกสาร (predictability) วัดจากจำนวนข้อมูลบรรณานุกรมตามเขตข้อมูล (tag) ต่างๆ พบว่ามีสัดส่วนคือ ชื่อเรื่อง (ร้อยละ 100.00) ผู้แต่งบุคคล (ร้อยละ 98.50) ชื่อเรื่องเทียบเคียงภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 60.79) สารสังเขป (ร้อยละ 80.08) หมายเหตุวิทยานิพนธ์ (ร้อยละ 100.00) ชื่อผู้แต่งสถาบันเป็นรายการเพิ่ม (ร้อยละ 80.05) ข้อมูลปีพิมพ์ (ร้อยละ 97.35) และ (4) ความทันสมัยของข้อมูล (timeliness) วัดจากจำนวนข้อมูลใหม่ตามช่วงระยะเวลาต่างๆ จาก 2509-ปัจจุบัน จำแนกกลุ่มเป็นช่วง 10 ปี พบว่ามีข้อมูลเพิ่มขึ้นตลอด

คำสำคัญ : ฐานข้อมูล ; บรรณานุกรม ; รายการบรรณานุกรมออนไลน์ ; ระบบการจัดเก็บและสืบค้นสารสนเทศ ; วิทยานิพนธ์ ; รายงานการวิจัย ; บรรณารักษศาสตร์ ; สารสนเทศศาสตร์ ; สารสนเทศศึกษา

### Abstract

The purposes of this study were (1) to study the techniques of bibliographic record creation (2) to collect data and create bibliographic database (3) to evaluate the database by statistical analyze of bibliographic records. Bibliographic data was collected from databases of 25 academic libraries and 2 research centers' databases. The research tools were CDS/ISIS, Elib and Qedit software. Analyzed the data by percentage and average. The results were as follows:

(1) The LIS database was created and was presented at <http://202.28.109.101/elib/lis.htm>.

It consisted of 1,992 thesis reports and 1,066 research reports on library science (sub-totaling 3,058 titles), 6,285 related titles in other subject fields, 362 database web sites, etc. (totaling 12,353 titles); and 410 sets of library science subject headings in thesaurus structure.

(2) Bibliographic data collecting approach was bibliographic control process which consisted of 9 topics in preparation phase and 9 topics in operation phase. Operation steps were designed in 5 steps (1) OPACs search (2) duplicated titles check (3) bibliographic data in MARC format was taken to format and edit by word processing software (4) data was transferred to CDS/ISIS software and edit in 3 approaches (by each record, total records and set of records) (5) data was transferred to ISO 2709 format and loaded to Elib software as web OPAC tool.

Several action techniques were found grouped in 3 parts (1) searching techniques (2) data record creation techniques, and (3) data edition techniques. Also some problems were found on information service sources, index system, and library software issues.

(3) The database evaluation using the statistical analyzing approach on bibliographic records were stated in 4 criterias. (1) Database coverage: 3,058 titles was counted as shown above. The thesis searching result from this database comparing with other libraries and TDC database showed that the result was greater than those (1.56 : 1 and 2.16 : 1). (2) Retrievability: The number of author, title and subject indexes were 2.66, 1.65, and 4.04 terms : 1 title. The average number was 8.35 terms : 1 title. (3) Predictability: The number of data in some tags (data fields) was analyzed e.g. main titles (100 per cent), authors (98.50 per cent), English titles (60.79 per cent), abstracts (80.08 per cent), dissertation notes (100 per cent), corporate names as added entries (80.05 per cent) and publishing date (97.35 per cent). (4) Timeliness : Documents published from B.E. 2509 to up to date were found. The number of them grouping by every 10 years showed the increasing number.

Key words: Databases ; Bibliographies ; Online library catalogs ; Information storage and retrieval system ; Theses ; Research reports ; Library science ; Information science ; Library studies